

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalivm Libri Continentvr

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

41. De in integrum restitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)

326 Collectanea Doct. in lib. I. Decretal.

virum, cum ei facile occurri possit appellando, superiorem adeundo: vide tamen que dixi ad c. 4. n. 3. supra hoc tit. Scraphin. de privilegiis iuram. primit. 2. 9. n. 4. Abb. in cap. olim in c. 6 infra de restit. ff. foliat. Gig. de pensione q. 36. à princ. Couar. de sponsal. p. 2 c. 3. §. 4. n. 10. Burfat. consil. 7. 2. n. 54. vol. 1. Padil. in l. interpositas, n. 14. C. de transact. Miel. in report. verbo iustus meus. Mafcard. de probat. concl. 1051. n. 50. Flamin. de respon. l. 13. q. 1. à n. 44. Azor. in fit. moral. p. 1 lib. 1 c. 10. q. 7. optimè Basil. Ponce. de impedimentis matrimonij. c. 29 §. 6. ver. lat. 6. Vgolin. de censor. tab. 2. 5. 24. in princ. n. 1. Illufr. D. meum Rodericum à Cunha in comm. ad c. 1. n. 1. & 2. dist. 74.

⁶ La gloss. Merum, ibi, unde videtur relinquendum arbitrio iudicis. Notatur ad hoc quid arbitrio iudicis relinquunt qui merus dicatur cadere in virum constantem, similis gloss. verbo, cruciatam, in l. interpositas, C. de transactionib. Couar. de sponsalib. 1. 2 c. 3. §. 4. n. 8. Decian. consil. 18. num. 131. cum seqq. lib. 1. Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. M. n. 67. cum seqq. Menoch. de arbitr. casu. 13. 5. num. 2. Flamin. de respon. beneficio. lib. 1. 3. q. 1. n. 59. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 5. numero 1. & disp. 9. num. 5.

⁷ In gloss. Ad fatuitatem, vlt. ibi. Item nota quod in spirituibus non habet locum in integrum restitutio, quia non videntur decipi, qui meliorem vitam eligerunt. Minor enim quoad professionem & cætera spiritualia censetur maior, circa quæ restituendus non est, ut re-soluti Sanch. de matris lib. 7. disp. 37. n. 21.

S V M M A R I V M .

- 1 Amissa res probantur per iuramentum probata violentia per testes, & super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmissa, & secuto petenti iuramento fit condemnatio.
- 2 Violentia probata per testes res amissa probantur per iuramentum.
- 3 Quantitas probari potest per iuramentum mutuantis probata mutui numeratione per testes, qui non recordantur de quantitate.

C A P. Super eo. VII. & vlt.

Gregor. IX.

¹ Quidam non contestata conqueritur coram iudice spolijs se spoliatum per violentiam, & per iuramentum suum res amissas, index considerata qualitate personæ, & rerum, & quid non facile defuraret, poterit condemnationem facere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabar. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Anan. Burr. Anch. Hoff. Panorm. Bald. Henric. Boich. Imol. Vitian. in rationali primi libri iuris Pontificis, pag. 542. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 189. remissione Cafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

² Collige ex text. quidam probata violentia per testes, res amissa probantur per iuramentum. Vide l. 9. tit. 10. p. 7. vbi gloss. 9. & l. 1. iii. 5. lib. 1. Ordinam. vbi Perez. gloss. 2. a princip. Bart. in l. 3. n. 16. ff. de aliment. leg. Lafon. in l. ex maleficiis, n. 90. in princ. Iustit. de action. Azeued. l. 5. n. 47. cum seqq. tit. 13. lib. 4. noua recopil. Bonacof. tom. 1. com. opin. lib. 3. tit. 27. n. 1. cum seqq. pag. 358. Seraphin. de privilegiis iuram. primit. 31. n. 102. Mafcard. de probat. concl. 952. n. 13. & concl. 1329. n. 18. Cardof. in praxi iudicium, & Aduocatorum, verbo, interdictum, n. 22. in fine.

Sic etiam probata mutui numeratione per testes, qui non recordantur de quantitate ea probari potest per iuramentum mutuantis, præcipue si ultratextum de visu enumerationis deponentium dicta aliae coniecturæ adhuc conuenienter. Vide Cachera. Pedem. decif. 56. n. 3. Boic. decif. 339. n. 4. in fin. Joseph. Ludou. Perus. dec. 100. n. 1. Franc. Viu. Neap. decif. 108. Surd. Mantu. decif. 199. n. 5. Stephan. Gratian. Marchie decif. 109. n. 59. & decif. forens. c. 144. n. 45. Marc. Anton. Bellon. Genuensi decif. 119. n. 4. & decif. 141. n. 3. & decif. 208. n. 2. Cur. Philip. p. 1. §. 17. n. 2. 5. in fin. Bellacomb. tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 2. n. 127. pag. 461. Parlad. lib. 2. rerum quotidian. c. 18. Seraphin. de privilegiis iuram. primit. 36. Mafcard. de probat. concl. 184. Peregrin. consil. 71. n. 11. vol. 1. Muscatel. in sua præc. area Cagli. Neapol. p. 7 gloss. conclusio. n. 24. Camill. Borrel. in summa omnina decif. tit. 54. n. 59. Vnde debiti substantia vbi probatur status libro scribentis respectu quantitatis, si adhuc coniecturæ, Mafcard. concl. 973. n. 13. Surd. decif. 199. n. 5. Quid si testes deponant de venditione, afferentes se vidisse perfecte conuentum de re, & pretio, sed non recordari de quantitate pretij, vide Pincl. n. 1. rubr. l. 2. C. de refund. vendit. p. 2. c. 1. n. 7. Bellacomb. tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 34. n. 29. Bernard. Graue. ad practicam Camera Imper. lib. 2. concl. 13. consil. 1. n. 5. Mafcard. concl. 1403. num. 1. Cald. Pereira de emprione, & vendit. cap. 18. num. 16.

De in integrum restituzione.

T I T. X L I .

S V M M A R I V M .

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Restitutio in integrum materiam qui Doctores trahent, citantur.
- 3 Restituere dicitur à retro & statu, quasi retro statuere, sicut restituere deducitur à retro dare.
- 4 Restituere verbum amplam in iure habet significacionem.
- 5 Restitutio propriè sumpta differt à solutione, & reditione.
- 6 Restitutio differt à satisfactione, in foro tamen conscientia frequenter ponitur restitutio pro satisfactione.
- 7 Restitutio in integrum est reintegranda rei vel causatio, seu reposicio in pristinum statutum.
- 8 Restitutio duo sunt capita, alterum maiorum 24. annis, aliud vero minorum, & illorum, qui iure minorum funguntur, veluti Ecclesia, & similium.

¹ VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panormit. Burr. Guillelm. Durand. in breviario aureo iuris Canonici, fol. 42. Ioan. de Londri. in breviario sanctorum Canonum, fol. 166. Petr. de Rauenna in compend. iuris Canon. Martin. Mesniart. in epistola Decret. fol. 44. verso, Dan. Venator in analysi methodica iuris Pontificis. à pag. 1. Goffred. & Hoff. in summa cuius tit. Alex. Caffan. & Anaf. Germ. in parasit. ad quinque libros Decret. Lancel. in fit. Canon. Canif. in sum. iur. Canon. Cafarel. in eretom. eiusdem iur. Barth. Carthag. in expost. iur. Canon. nonissimè Ioan. Honor. lib. 1. sum. in Decretal.

De integrum restit. Tit. XL.

327

Decretal. omnes super hac rubr. & vol. 2. repet. in iure Canonico ad primum Decretal. librum, Quintil. Mandof. in appendice.

2 De materia huius tit. vide *tit. 19. p. 6. & 14. & 5. tit. 5. lib. 4. noua recop.* Anton. Gom. *var. tom 2. de contractis lib. 1. 4.* Rebuff. *ad leges Gallie. tom. 2. tit. de restit. in integr. Donel. comm. iuris Civilis. lib. 2. c. 4.* Mench. *vifus freq. c. 6. sian 3.* Morla in emporio iuris Civilis. p. 1. *tit. 5.* Molina in *iustitia tract. 5. disp. 57.* Naur. & Sayr. *sab hoc tit. Cald. Pereira in comm. ad 1. si curatorem. C. hoc tit. de quo integrus tractatus edidere Ioan. Mauritius, Sfortia Oddus, Iacob. Cujac. & Robert. Lancellot.*

3 Restituere dicitur à retro & statuto, quasi retro statuere, sicut reddere dicitur à retro dare. *l. verbum reddendi 94 ff. de verbis signif. notant Alciat. in l. restituere autem. n. 1. ff. illo tit. Molin. de iustit. tom. 5. disp. 7. 14. n. vii.* Vnde quia per restitucionem minores, Ecclesia, seu alij, qui restituzione potiuntur, de quibus vide Conan. *in l. cum seqq. ff. hoc tit. pristinum ius suum recuperant, l. quod si maior. §. restitutio. ff. 4. de minor. l. 3. ff. hoc tit. cap. 1. inf. eod.* in integrum restitutio dicuntur; secundum quam acceptiōem verbum hoc amplam in iure habet significationem, sic enim dicitur Princeps restituere natalibus in l. 2. & per tot. ff. de natalib. restit. restituere famæ, in l. 1. §. ait prator ff. de postulando, restituere honoribus, & ordinis, in l. 1. C. de sens. passis, c. vlt. in fin. 2. q. 3 causæque etiam de quibus iterum ex integrō cognoscitur, restitui in integrum dicuntur in l. diuinus Adrianus 33. l. Imperatores 34. ff. de re iudic. prosequuntur Rebuff. & Alciat. dictis locis, & Azor. iustit. moral. p. 3. lib. ... c. 1. à princip. & denique, quia dicta restitutio rem cum omni sua causa in pristinum statum reponit, ac si laesio non interuenisset, l. restituere 1. & 2. ff. de verbis signific.

5 Restitutio in hac significatione propriè sumpta nō solùm differt à solutione, & redditione, sicut & verbum restituere, à verbis soluere & reddere, vt ex d. l. verbum reddendi 94. l. solutionis verb 176. ff. de verbis. signif. iurta d. l. restituere 1. & 2. eod tit. & ex bonis 6 Autribus post alios ostendit Azor. d. c. 1. q. 1. sed etiā à satisfactione, hæc namq; generaliter accepta, prout differt à satisfactione in specie, quæ est tertia pars Sacramentorum Pœnitentiæ, de qua in c. satisfactione, de pœn. disf. 3. tunc dici ut quoties desideriū aliquius implimus, teste Iureconf. in l. 1. in princ. ff. qui satisfactio ac subinde tantum importat impletionem eius quod aliquo modo debetur, l. solutione, l. satisfactione 32 ff. de solut. d. l. solutionis verb. vel remissione pignoris, vel pacto, vel aliquo quocunq; modo, etiam per æquipollens fieri potest l. si rem 9. §. omnis ff. de pign. act. Sique meritò text. in c. vlt. in princ. de iniur. ponens regulam generalem pro iniuria, vel damno culpa data satisfactionem fieri præcipit, in idemque est text. in c. in literis, in fin. de raptor. c. præterea 7. vbi Abb. n. 3. de ejus. Restitutio vero necessariò præsupponit cessionem, ac subinde repositionem in eundem statum, quem laesio abstulit, neque alio modo fieri valet, vt tradunt Nau. in man. c. 3. n. 1 & 6. 17. n. 11. Molin. d. tom. 3. disp. 715. n. 2. Azor. vbi proximè. Insuper satisfactione proprius refertur ad iniuriam, restitutio vero ad damnum illatum, vt per Sot. lib. 4. de iustit. 9. 5. art. 1. Vnde propter offendam Deo in peccando illatam rectè dicimus eidem satisfacerre per pœnitentiam c. vlt. de simon. explicat eleganter Molin. n. 2. vbi proximè; restituere vero minimè, quia nihil ab eo auferre possumus, quod restitutio reddat, declarant Sot. vbi sup. Petr. Nau. de restit. lib. 1. c. 2. n. 22. vbi alias differencias inter utramque prosequuntur. Nihilominus ta-

men in iure præcipue quoad forum conscientiae frequenter ponitur restitutio pro satisfactione, vel è conuerso, iuxta text. in reg. peccatum, inncta doctrina glof. ibid. de reg. iuris in 6. intendunt Sot. vbi proximè, Nau. d. c. 3. n. 1 Fr. Ludon. in instrukt. conscient p. 1. c. 96. & merito, quia satisfactione generaliter sumpta comprehendit etiam restitucionem, iuxta text. in d. c. vlt. & restitutio latè accepta satisfactionem, vt deducitur ex doctrina glof. 2. in d. reg. peccatum, notant Nau. d. n. 1. Molin. Petr. Nau. n. 25. dictis locis; sicut etiam in foro exteriori soluto debiti etiam si nulla præcedat mora, aut laesio, si tamen præcisam desiderat traditionem, restitutio appellatur, sicque dicitur restitui hæreditas ex Senatusconf. Trebell. iuxta text. in l. 1. & per tot. ff. ad Trebel. restitui dos soluto matrimonio.

Omissis, ergo aliis restitutionis speciebus, quæ sub generali nomine comprehenduntur, prout est illa, quæ pertinet ad forum conscientiae, de qua in d. reg. peccatum, illa etiam quæ fit ratione polij, de qua in tit. ff. de vi & vi arm. & de restitutione spoliatorum, & similes, quas prosequitur Bero. in hac rubr. n. 2. restitucionem in integrum definit Paul. Iureconf. lib. 1. sent. tit. 7. quod sit reintegrande rei, vel cause actionis, quam definitionem explica. Cujac. ibi in notis, vt idem importet, ac si diceret Paul. restitucionem in integrum esse actionem restitutoriam, vel decisoriā, quæ res nobis certa, seu ius, vel qualibet alia causa reintegratur, in idemque reincident explicatio eiusdem definitionis quam tradit Donel. com iuris Civilis, lib. 2. 1. c. 4. quod vero ratione rei vel causæ in eadem definitione signetur ex Iidor. lib. 5. eymol. tradit Cujac. in rubr. ff. eod. tit. aliam definitionem ex verbis text. in l. 2. C. in quibus causis in integr. rest. adducit Donel. vbi proximè, nempe quod sit amissæ cause reintegrandi, cui definitioni concidit etiam alia quam Doctores communiter tradere solent, afferentes restitucionem esse repositionem in pristinum statum, vt per Bart. & Doct. per text. ibi in d. l. quod si minor. §. restitutio; idem Bart. in l. interdum, n. 3. vbi Iafon. n. 4. ff. de condit. indeb. & in l. quis proprio. §. idem queritur, n. 1. ff. de procurat. idem Iafon. in §. rursus n. 76. In tit. de actionib. Ruiu. in l. 1. §. renuntiatio, n. 201. ff. de noui oper. nunt. Grat. conf. 40. n. 1. lib. 1. & alij, de quibus Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorare num. 3. sequuntur Maurit. de integr. restit. cap. 1. in princ. Sfort. Odd. & plures ab eo relati in similis tract. part. 1. q. 1. n. 44. Menoch. de recip. in re prelud. num. 5. Morla in emporio iuris p. 1 tit. 5. n. 2. quæ omnes definitions recte conuenient restitutioni quatenus est nomen generis de qua agit tit. ff. de integr. restit. comprehendit cæteras omnes restitutions, sive maiorum, sive minorum. Quare de illa Doctores sic definiunt intelligendi sunt, vt bene adhucit Bero. num. 3. vbi proximè, sicut etiam de eadem intelligi debet definitio Specul. in rubric. de integr. restit. & alia Hostiens. qui eodem modo definit in summa eod. tit. §. 1. vt iam non immerito ex aliis fundamentis de prædicta communi definitione dubitatevit Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie, tit. de restit. in prefat. numero 3. & post eum Cald. Pereira d. loco num. 4. Maurit. vbi supra alias tradentes, ultra illas, de quibus Sfort. ex num 34. Aduertere namque debnissent Doctores, iura ab eis citata non loqui, neque definite nisi restitucionem in integrum in genere sumptam, non vero de speciali restitutio- ne minoris tractare, de qua ipsi addunt, quod si de alia restitutio speciali loquuntur, describunt, potius restitutio speciali effectum, & non ponunt definitio- nem, secundum quem sensum non incepit Iureconf.

E e 2 sub

Tim. I.

Sub tit. de minorib. in quo de speciali restitutione minorum aguntur, posuit d. s. restitutio, quinimum aptissimè ad docendum qualiter illa restitutio minorum facienda sit, & idcirco non dicit, restitutio est, sed restitutio in integrum facienda est, ut unusquisque integrum ius suum recipiat, vt ita signaret se non porere definitionem restitutiois specialis, sed magis illius effectum, & quid continere debet.

8 Restitutiois sic in genere definitæ duo sunt capita, vt bene ad propositum notauit Donel. d. lib. 2 l. c. 5. in princ. alterum restitutiois maiorum viginti quinque annis, aliud vero minorum, & illorum, qui iure minorum funguntur, veluti Ecclesia, & similium, satis deducitur ex serie tit. ff. de integr. restit. cum iuris seq. & ex tit. C. de integr. restit. minor. iuncto tit. ex quibus causis maior, quia vero licet restitutio minorum iporum sint propriæ, & singulæ res, ita ut majoribus non competant nisi aliquando per sonis minorum, vt supra, ea tamen quæ maiorum sunt, eadem sunt cum minoribus communes, ita ut ex omnibus causis ex quibus maiores ex iisdem quoque minores, non tam quæ maiores restituunt possint, cum eis propter etatis imbecillitatem plus tribui debet, non vero minus, vt in terminis docet Bart. in l. cum filia. & in hac, n. 4. ff. de verb. oblig. sequuntur Emman. Costa in c. c. in bello, verbo pater, n. 7. & nomine citato Donel. vbi proxime.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia enormiter lesa in contractu emptionis, vel locationis, potest petere restitutioem in integrum, emptor tamen sine conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.
- 2 Manifestè apparere idem est quod legitimè per testes, vel aliter secundum ius.
- 3 Prelatus non potest res Ecclesia acquisitas deteriores facere.
- 4 Ecclesia habet ius minoris in restitutione consequenda.
- 5 Hospitalia & loca pia, que per administratores reguntur, gaudent iure minoris.
- 6 Confratres gaudent iure minoris.
- 7 Res publica, ciuitas, & universitas gaudent iure minoris.
- 8 Fiscus gaudet iure minoris.
- 9 Ecclesia coram quojudice possit restitutioem in integrum, & rescissionem contractus petere, ostenditur.
- 10 Alienata res per restitutioem in integrum renovatur, nec satis est supponere lesionem preiij.
- 11 Ecclesia restituta restituendum est premium ei, qui cum illa contraxit, et si de illo non fiat mentio in sententia.
- 12 Contratenus quoties per restitutioem in integrum resinditur, tunc emptor de meliorationibus, & expensis restituta agere, remque ipsam retinere poterit.
- 13 Lesio enormis ad consequendam restitutioem necessaria est probanda.
- 14 Ecclesia restituitur usque ad quadriennium vtile à principio, data tamen scientia.
- 15 Restitutio enormissima stante lectione peti potest etiam post quadriennium.
- 16 Diectio, semper, aliquando sumitur pro quoiescumque.
- 18 Alienatio rei Ecclesia facta cum solemnitate debita sine villa insta causa quatuor requisitarum inuidia est.

C A P. Requisitum. I. Alex III.

Ecclæsia quando est lesa in aliquo contractu, v.g. alienationis, & detrimentum manifestè appetit, est reddenda in pristino iure, & proprietate, quia Ecclesia habet priuilegium minoris, & Episcopus non potest eam deteriorare, restituendi tamen sunt laicis sumptus, & labores, quibus bona fide meliorarunt res Ecclesia. Colligunt ex Ordin. Abb. antic. Innoc. Zabar. Collect. Bellam Host. Ioan. Andr. Mol. Anan. Bald. Anchæ. Panorm. Butr. Beroi. Mantua. Viu. in ratio al primi libri iuris Pontif. pag. 544. Alagona in compe. d. uris Canon. pag. 190. & volum. 1. repet. in iure Canon. ad primum Decretalium librum. Quintilian. Mandol. remissiù Calaf. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 3. l. c. 1. & est post Concil. Lateran. p. 29. c. 7.

Sub modico sensu, &c.] Text. hic difficilis reputatur dum queritur aduersus quem contractum concedatur in integrum restitutio, gl. l. b. c. & Pinel. alind agens in l. 2. C de recind. vendit. p. 3. c. 1. n. 2. l. arbitrantur procedere in emptione, & venditione, accipientes verba illa, sub modico sensu, pro modica pecunia in vim pretij, & verba in fine, ibi, colozi, id est emptores colentes possessiones ipsas: sed quilibet etiam levissimis tintus literis fatebitur prædictis verbis manifestat fieri violentiam. Alij intelligent in locatione ad longum tempus, vt ita sit sensus quod si Ecclesia laeditur in contractu locationis, restituenda sit circa rem ipsam, non vero ad pensionis supplementum, post alios Pinel. vbi præx. sed non placet, quia text. supponit ins & proprietatem possessionum per contractum fuisse translatam ad laicos, patet ibi, redire, quod verbum supponit translationem iam præcessisse quoad utrumque dominium, sane quamvis locatio ad longum tempus vtile dominium transferat in conductorem, ob idque non possit fieri à prohibito alienare, vt dixi in collect. ad lib. 1. tit. 1. c. 3. n. 12. nunquam tamen directum: ergo de locatione ad longum tempus intelligi non potest, vt recte considerant Abb. & Beroi. & alij statim referendi.

Quamobrem iuxta verba huius text. suprà relata cum Fortun. intellige restitutioem fuisse concessam aduersus contractum censuarium verè & propre consideratum, certum enim est de ratione sensu esse quod utrumque dominium transferat in accipientem, cum debita tamen subiectio, quæ domino antiquo præstanda est iuxta formam conventionis, planè text. hic de conventione agit per quam omne dominium tam vtile, quam directum translatum fuit, patet. ibi, ad ipsius conuenit ius, & proprietatem redire, vt suprà explicarum fuit. Deinde text. in initio exprefse agit de possessionibus sub modico censu concessis, ergo, vt verba hæc in sua proprietate retineantur, & sequentia consonent, omnino oportet intelligere de conventione censuali, & ita cujus indicio recte intelligent post Abb. Ber. in presenti, alij, quos refert Felician de censibus in proemio, n. 9. versio. & quo, vnico verbo Valasc. de iure emphyt. quest. 32. num. 35. Nec obstat quod verba illa, ad ius & proprietatem, aquæ propriæ, immo magis adaptari possint contractui emptionis, & venditionis, de cuius natura est omnies ius & dominium transferre in emptorem, l. cum manu sua 80 in fin. ff. de contrab. empt. Respondetur enim priora verba, sub modico censu, hunc intellectum non admittere, deinde verbum, colozi, infra adiectum proprius dici de censariis, quam de emptoribus, vt recte

De integrum restit. Tit. X L.

329

recte adiunxit Mant. hic num. 26. Tandem non obstat quod retento hoc intellectu Ecclesia dici non possit notabiliter laesa ac subinde restitutioni in integrum locus esse non debuerat, contra text. in praesenti, quo argumento a predicto intellectu non illime, vt ille ait, recedit Mant. ubi proxime, neque enim laesionem contingere dicitur quamvis res maxima sub modico censu concedatur, quia ut plurimum res quamvis opulentia per huiusmodi contractum sub minima penione conceduntur in cognitionem pristini dominij, vt est de natura censu. Respon. namque adhuc laesionem considerati posse, quae sufficiat ad in integrum restituendum, dum in eo quod res in censu fuerint concessae, & ideo redire iubentur ad ius & proprietatem Ecclesie, tum etiam quia forte respetuè ad rem ipsam censu fuit modicus, & iniustus, vt text. habet, neque oportet laesionem enormem esse ut restitutio fiat locus, cum eriam ob minimam, dummodo maiori rei, vel summa non praividetur, restitutio concedatur, gloss. 2. recepta per text. ibi in l. scio 4. ff de integ. restit. plures, vt per Cou. lib. 1. var. c. 3. n. 11. verbi, Costa in §. Et quid si tantum, p. 2. n. 66. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. n. 26. Padil. in l. quamvis, n. 3. C. de iuris, & facti ignor. licet contradicat gloss. & Doctores communiter citati ab iisdem.

2. Et manifeste apparet.] Similis text. in l. quid si minor 2. 5. §. non semper, ibi, manifeste, ff de minorib. Et intellige, manifeste, id est, legitimè per testes, vel alter secundum ius, Ioan. Andr. Hofst. Butr. Card. in princ. Abb. num. 2. in praesenti. Vnde quando Ecclesia vult in integrum restituiri, necesse illa habet plura deducere, & probare, nempe quod adiit laesio, & quod illa manifesta sit, Menoch. conf. 1. 4. n. 12. Rot. n. Lunen. Sarzana. Iurisprud. 1. 8. Maij 1622. coram R. P.D. Merlino.

3. Deteriorum facete.] Similis text. in c. 2. infra de donat. gloss. fin. in c. vlt. 1. 6. q. 6. gloss. etiam fin. in c. 2. de prescript. Intellige procedere in rebus acquisitis, non vero in acquirendis. Ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 95. sicut nec habent locum negligente Praelato, vt si praescriptionem patiuntur, latè Cagnol. in l. non fraudantur, ff. de regulis iuris, Tiraq. de iure mariti, gloss. 7. n. 76. cum seqq. Poterit tamen Ecclesia agere contra Praelatum, vel eius haeredes, iuxta l. quicquid Caritatem tutela, gloss. in c. quicunque 1. q. 4. Panorm. hic n. 8. Beroi. n. 10. Cou. lib. 3. var. c. 2. n. 1. Rebuff. n. compendio alienat. n. 32.

4. Et Ecclesia iure minoris, &c.] Notatur ad hoc quod Ecclesia habet ius minoris in restitutione consequenda, vt per Euerard. in cent. legalis, loco de minore ad Ecclesiam, Bernard. reg. 2. 19. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, minoribus, n. 60. Cardol. in praxi iudicium, verbo, Ecclesia, n. 35. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori

5. Ecclesie decisi. 103. n. 3. in 1. edit. & resol. 88. in edit. Sic etiam iure minoris gaudent Hospitalis, & loca pia, quæ per administratores reguntur, Marant. de ordine iudic. part. 6. iur. de appellat. numero 85. Tiraq. de causa, priuile. 138. Valasc. consult. 105. numero 44. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 5. num. 602. Garc. Girond. de priuilegiis, & exemptionum explicat, n. 569. in fine. Item & capella, Cabed. Lufit. decisi. 52. n. 11. p. 2. Et confratris Guttier, canon. q. lib. 1. cap. 3. 5. num. 14. Mafcard. de probat. concl. 869. num. 10. Cabed.

6. Lufit. decisi 51. n. 2. p. 1. Et Resp. ciuitas, & Vniuersitas, per l. Rempub. C. ex quibus causis maiores, & l. Remp. C. de iure Reip. lib. 11. Foler. ad Marant. de ordine iudic. 4. p. 6. atq. 2. n. 97. pag. mibi 430. Balb. de prescript. 3. p. 5. Princeps. q. 1. n. 5 & 6. Cald. Pereira in d. 8. si curatorem, verbo, minoribus, n. 61. Et fiscus, Greg.

Tom. I.

l. 3. verbo del Rei, tit. 1. p. 5. & l. 10. tit. 19. p. 3. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 3. §. 1. num. 18. Peregrin. de iure fisci, lib. 6. tit. 2. num. 10. Rebuff. ad l. bona, ff. de verb. signif. pag. mibi 204. Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo, minoribus, n. 61. Barbosa in l. si mora num. 61. ff. soluto marim. Et miserabiles personæ, Bald. conf. 465. vol. 1. quem refert & sequitur Rebuff. ad leges Gallie, tract. de sent. prouision. art. 3. glo. vlt. vers. 10. Et denique studiosus literarum qui poterit restitucionem in integrum postulare, si eo in studio existente res sua fuerit praescripta, Rebuff. de primilio schol. priuul. 19.

Dubitari pot. st. coram quo indice possit Ecclesia restitucionem in integrum, & rescissionem contractus petere, tenent aliqui per hunc text. coram iudice Ecclesiastico petendam esse, vt per Roman. sing. 112. Bernard. reg. 2. 19. false. 1. 2. Guttier. canon q. lib. 1. c. 34. n. 10. Ino debebat illam petere in foro Rei convenienti, melioribus fundamentis resoluunt Couar. var. lib. 1. c. 4. n. 3. Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo, implorandum, n. 32. D. Barbosa in l. haves absens, §. proinde, n. 33. ff. de indicis.

Redire.] Ergo per restitucionem in integrum alienata renocantur, nec satis est supplere laesionem pretij, vide Panorm. in c. constitutus, n. 10. infra. hoc tit. Bald. in c. iam causam in 2. n. 1. de restit. Cou. lib. 1. var. c. 3. n. 11. vers. tertio. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. c. 1. n. 20 & 21. late Mench. question. frequent. c. 65. per tornum.

Prouidendum.] Ex hoc text. colligit gloss. vlt. bto 11 quam sequuntur Doctores, restituta Ecclesia esse restitendum pretium ei qui cum illa contracta est, eti. de illo non fiat mentio in sententia, ita per text. in l. vlt. C. de reputat. & l. quid si, §. restitutio ff. de minor. resoluunt Gom. Lufitan. decisi. 74. n. 2. Molina de priuileg. lib. 4. c. 9. n. 43. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, per quod, à princ. Mench. glos. freq. c. 66. Intellige procedere tantum vbi pretium verum est in utilitatem minoris, vel Ecclesie, quæ probatio non Ecclesie, vel si minori sed aduerario incumbit, l. se fine 3. §. interposito, ff. de administ. iuri. Bart. in l. 1. C. ff aduerius credit. Pinel. d. c. 1. n. 27. Non procedit tamen vbi minor vult restituiri ex eo tantum, quia pretium solutum amisit, tunc enim eidem incumbit probatio, quo casu loquitur. glos. in l. prediorum o. C. de predius min. quam sequuntur plures, de quibus per Pinel. vbi proxime, n. 25.

Sumptibus.] Illud enim generale est vt quoties contractus per restitucionem in integrum rescinditur, tunc emptor de meliorationibus & expensis recte agere, rémque ipsam retinere poterit, donec de expensis satisfiat, vt per Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, per quod, n. 8.

Ac labore suo.] In hac enim melioramentorum, seu expensarum restituzione ne dum sumptuum pecuniariter factorum circa res, de quibus realiter appetit, sed etiam laborum personalium, & eorum, quos personaliter colonus sustinet in reddendo rem melioram mediante opera, & industria ipsius, ita Cald. Pereira de verbo, per quod, n. 11.

In gloss. Derrimentum, ibi, nam pro modica causa non datur restitutio. Ergo ad consequendam restitucionem necesse est probare enormem insionem, similis gloss. verbo, enorme, in c. ad nostram, ex rebus Ecclesie non alien. & verbo, laesa, in c. vlt. hoc tit. lib. 6. Xuar. alleg. 21. num. 3. Couar. lib. 1. var. cap. numero 10. Costa in §. Et quid si tantum p. 2. numero 76. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie, tract. de restit. articul. 1. gloss. 3. n. 114. Sfort. de in integr. restit. quest. 4. sub n. 10. Flamin. de resignation. lib. 3. q. 7. num. 27. & lib. 13. q. 4. p. 66. & 67.

Ee 3. rece

330 Collectanea Doct. in lib I. Decretal.

recepit id tamen tenet sententia modicam sufficere lationem, per gloss. in l. 2. C. si aduersus veniat. Tiraq. in l. si unquam, verbo, omnia, n. 15. Pinel. in l. 2. C. ad rescind. vendit. p. 1. a. 1. n. 26. Mafcard. de probat. vol. c. 1058. Pereira in d. l. si curatorem, verbo, vel adue/sarri dolo n. 7. Valafc. cons. 112. n. 2. & de parit c. 39. n. 8. Et quilibet iniustis sufficit pro causa restitutio nis in integrum, etiam si non sit notoria. Cas. de Graffis decis. o. n. 12. de iud. Seraphin. decis. 151. n. 2. Rot. decis. 351. n. 5 p. 1. dines. & decis. 381. n. 1. & decis. 635. n. 4. in fin. p. 2. recent. & in Reatina bonorum 10. Ianua. 1625. coram bona mem. Vbaldo, & in Romana restitu tio nis integrum 20. Maij 1624. coram bona mem. Patriarcha Manzando. Buratt. decis. 451. n. 6. vbi Fer rentil. s. A. & sufficit quod sententia ex nouiter deducit iniulta detegatur. Rot. in Perusina societatis 20. Maij 1624. coram bona mem. Vbaldo.

²⁵ In gloss. Iure minoris, ibi, Sic & Ecclesia, tantum usque ad quadriennium, per restitu tio nis. Notatur ad hoc quod Ecclesia restituitur usque ad quadriennium vtile a principio, puta tamen scientia, per ea quae notantur in c. 1. hoc in lib. 6. & in Clem 1. cod. tit. Bernard. reg. 653. Anton. Gom. var. tom. 2. c. 14. n. 7. Mench. remed. 15. recuper. n. 115. & lib. 5. de presumpt. pres. 71. n. 2. Surd. decis. 136. n. 3.

¹⁶ Enormissima tamen stante laesione etiam post quadriennium peti potest restitutio nis, ut per gloss. in d. c. 1. Greg. l. 10. verbo, mas de la mitad, tit. 19. p. 9. Turzan. 100. i. commun. opin. lib. 2. tit. 14. n. 2. pag. 144. Costa in d. s. & quid si tantum, p. 2. a. num. 80. Xuar. alleg. 21. a. n. 3. Gam. decis. 233. n. 2. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, lexis, a princ. & verbo, infra, n. 9. Mench. quest. freq. c. 71. n. 7. Flamin. de resignat. lib. 39. 7. n. 84. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 48. n. 19. & quo pacto confideretur hac laesio nis, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 21. n. 21. Vide alia in cap. 1. hoc tit. in 6.

¹⁷ In ead. gloss. ibi, Debet intelligi illud semper, id est, quotiescunq. Vide Menoch. cons. 43. n. 16. denotat enim dictio, semper, perpetuitatem, secundum Bald. in lab. eo, n. 8. C. de fideicom. Paris. cons. 90. num. 42. & consil. 92. num. 43. lib. 2. Cald. Caualer. decis. 34. num. 8. & de dictione semper egi latè de dictioribus usufreq. dict. 6. 1.

¹⁸ In gloss. Redire, ibi, Si vero alienatio, &c. Notatur ad hoc quod alienatio rei Ecclesie facta cum solemnitate debita sine villa iusta causa quatuor requisitorum inutilida est, Felin. in cap. que in Ecclesiastum, n. 1. supra de constit. Nauar. de alienat. rerum Ecclesie, num. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia lesa propter negligentiam procuratoris, qui iura Ecclesie produxit, restituitur.
- 2 Intrusus ille dicitur, qui post electionem, ante tamen confirmationem, administrat.
- 3 Electus ad aliquod beneficium, seu dignitatem ante confirmationem potest renuntiare absque superioris auctoritate.

C A P. Cùm venissent. II.

Innoc. III.

Ecclesia non praedictat si eius procurator ex negligencia non exhibit instrumenta, & iura Ecclesie, & protestatio prodest, & si pendente lite

fiat electio , talis electio non est confirmanda , nec infirmanda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Joan. Andr. Imol. Anania, Host. Butr. Bald. Anch. Panorm. Henric. Viuian. in ratione, primi libri iuris Pontif. pag. 545. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 190. remissio Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 1. tit. 24. cap. 1.

Qui in causis monasteriis, &c.] Cùm Capitulum Sede vacante non possit iudicium instituere , nec processus contra Ecclesiam factus valeat, quippe que caret legitime defensore , iuxta text. in cap. ultim. de sede vacante , mitum videtur cur in hoc text. monachi vacante Ecclesia possint procuratorem ad iudicia constitui , contra d. cap. ultim. & sine auctoritate Praelati, contra c. cauam que, ibi, cum autem , &c. vbi gloss. verbo, assensu, de iudicis, iuvat reg. qui facit 7. lib. 6. vbi gloss. iura similia citat. Cui difficultati duobus modis potest responderi , primò text. in presenti , agere solum de negotio & causa electionis, id est, de iure eligendi Praelatum ad Ecclesiam vacantem , quod Sede vacante necessariò est tractandum , nec commode differri potest , ita gloss. verba procuratorem in presenti , quam sequuntur Butr. n. 34. & alij. gloss. 1. in c. cum dilectu, de confusione, Felin. in cap. edoceri, n. 7. versic. fallit 2. de re script. Nec obstat quod hie text. extra hanc causam procuratorem admittit ad alias , vt patet ibi, in causis , &c. quia respondetur agere de causis , que circa ipsum electionis negotium possunt contingere , que omnes tanquam accessoria ad negotio electionis principale possunt per Capitulum agitari , arg. c. de prudencia, de donat. inter virum , sic alias quamvis suprema potestas Pontificalis vacante Sede Apostol. non maneat penes Cardinales , possunt tamen facere ea omnia , quae sunt necessaria ad Summi Pontificis electionem faciendam , Clement. ne Romani, in princ. de elect.

Potest & secundo modo hic text. intelligi in causis , que mouentur super bonis distinctis , que ad solum Capitulum spectant , in quibus illud per se absque Praelato agere potest , arg. d. cap. edoceri, ad finem, ibi, nisi , &c. ac per consequens poterit super eidem procuratorem constituere , iuxta hunc text. resolutum Abb. & communis in cap. ultim. ac Felin. vbi proxime , quod intellige etiam in negotiis grauissimis , & arduis , in quibus consensus Praelati semper requiritur , quamvis bona solum spectent Capitulum , iuxta communem in d. cap. cauam , que Felin. in d. cap. edoceri , versic. prima declar. Vant. de nullitat. tit. ex defectu inhabilitatis , num. 47. Mench. frequent. cap. 16. a. princip. adhuc enim iudicium super his bonis , cum ad Capitulum in totum quoad substantiam, & quoad administrationem pertineant , potest Sede vacante non obstante defectu praedicti consensus tractari , vt per Abb. & communem in d. cap. ultim. si tamen iudicia moneantur super bonis , que non solum ad Praelatum, verum etiam ad Capitulum pertinent , itavt inter eundem , & Capitulum sint communia , prout in specie d. cap. edoceri , dubitant Doctores an Sede vacante possit per Capitulum expediti , resoluendum est quod non , & ita ampliata decisione d. cap. ultim. obseruantur ibi, Abb. & communis , Innocent. Hostien. Butr. & Imola in cap. 1. ne sede vacante , Abb. in cap. 1. n. 4. de prescript. Felin. in d. cap. edoceri , versic. vacante. Cuius rei ratio est , quia quantumcumque bona sunt communia inter Praelatum , & Capitulum , administratione tamen illorum ad solum spectat Praelatum , iuxta d. edoceri , ibi,

ibi, cum ex officio, &c. Gom. in reg. de tribunali q. s. Vant. de multis tit. ex defectu mandati à . . . . . Vnde nil mirum si iudicia super bonis licet communibus, vsque ad futurum Prælatum suspendantur. Nec obstat e. vnic in princ. ne sede vacante lib. 6. & c. vlt. de Reg. eod. lib. vbi Capitolium, & Conuentus succedit in collatione beneficiorum, & receptione monachorum sibi, & Prælato communi, quia procedunt illa iura in his, quæ sunt modici præiudicij, secundum Abb. d. v. 4. fecus verò si maximè, vt in his terminis, in quibus agitur de alienatione bonorum Ecclesie, quæ magis est præiudicialis, arg. text. in c. si ss cui 42, ibi, alienatione, & c. de elec. lib. 6.

2. *Intrusa præseniens.*] Notatur ad hoc quod ille dicatur intrusa, qui post electionem, ante tamen confirmationem, administrat, tunc enim sic administrando ipso iure est priuatus, vt per Rebuff. in sua praxi, reg. de subrog. andis collig. gloss. 4. n. 7. Mafcard. de probat. concil. 936. n. 7. Selv. de benef. p. 7. n. vlt. & p. 3. q. 59. Gom. in reg. de triennali, q. 47. casu 3. Aloys. Ricci. in praxi auraria refol. 224. n. 1. vers. 4.

3. *Renuntiatio huiusmodi electioni.*] Notatur ad hoc quod electus ad aliquod beneficium, seu dignitatem ante confirmationem potest renuntiare absque superioris auctoritate, vt per Flamin. de resign. lib. 7. q. 1. n. 78. & n. 104. resolut per hunc text. beneficium litigiosum posse absque superioris auctoritate renuntiari, & num. 107. tenet intrusum ad aliquod beneficium posse illi renuntiare absque superioris auctoritate.

Ad ius, & proprietatem indicant Sedis Ap. pertinere.] Hæc verba indicant exemptionem concessam, propterea afferit Erasmus. à Cochier de iurisdictione Ordinarij in exemplis, p. 1. q. 9. n. 1. vers. in primis.

S V M M A R I V M.

1. Ecclesia laesa in probatione necessaria omissa, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuris probationis exclusivo. Et restitutionem petere non potest non solum contra priuatum, sed etiam contra Ecclesiam.
2. Probatio per testes admittitur in actibus requirentibus scripturam si agatur de scripture declaratione.
3. Ecclesia laesa, siue minor, restituuntur ad probationem omissam.
4. Ecclesia laesa in probatione non adstringitur ad probandum quod illam omiserit, sed sat est allegare.
5. Ecclesia post conclusum in causa admittitur ad probandum ex capite restitutionis.
6. Prinlegiatum contra pariter prinlegiatum an quando utatur suo priuilegio, remissiu.
7. Ecclesia conceditur beneficium restitutions in integrum, etiam quando agit de lucro captando, quod facilitate, vel negligencia Prælati amisi, idem de minore.
8. Minor contra confessionem delicti quando restituatur ostenditur.
9. Ecclesia fungitur iure Imperij.

C A P. Auditio. III.

Ecclesia laesa in probatione necessaria omissa potest petere restitutionem in integrum, id est, quod iterum probet non obstante quod terminus probandi sit elapsus, & hoc etiam si agat contra aliam Ecclesiam, qui vitetur iure minoris. Colligunt

ex Ordinari. Abb. antiq. Zabarell. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Innoc. Anan. Anch. Butt. Panofru. Henric. Bald. Hof. Vinian. in rationali primi libri iuris Pontificij, pag. 545. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 190. remissiu Ximen. in concord. p. 1, refutatur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 24. c. 2.

Nisi forte, &c.] Notatur ad hoc quod in actibus requirentibus scripturam admittitur probatio per testes si agatur de scripture declaratione, vt per Abb. hic notab. 2. Dec. in rubr. de constit. n. 12. vbi Felin. num. 6. Ay. m. de antiquitat. temporum p. 1. fol. 98. n. 25. Burg. cens. 2. num. 83. Flamin. de resignat. lib. 8. q. 2. num. 25. faciunt quæ Tiriac. de retractio, tit. 2. ad finem, num. 61.

Restitutio.] Collige Ecclesiam, laesam, siue minorum restituti ad probationem omissam, notant omnes hic, gloss. 3. in Clem. vnic. hoc tit. Felin. in c. Pastorialis, n. 8. infra de except. Balb. de prescript. 1. p. 6. princ. n. 39. vers. & generaliter, Iason. in repet. l. admodi, n. 58. ff. de irreiur. Menoch. de arbitrio lib. 1. q. 34. num. 11. & conf. 188. num. 17. Ioan. Garc. de nobilitat. gloss. 6. §. 1. num. 53. Mafcard. de probation. conc. 1273. num. II cum seqq. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, sua facilitate, n. 27. & verbo, vel aduersarij dolo, n. 20. C. de integr. restit. Sfort. de in integr. restit. p. 2. q. 65. art. 11. & Stephan. Gratian. discepi forens. c. 1. 58. n. 3. & n. 23. cum seqq.

Sicut afferit.] Per hunc text. tenet Abb. in presenti, num. 7. Ecclesiam laesam in probatione non adstringi ad probandum quod illam omiserit, sed sat esse allegare. Vide Afflict. decif. 390. n. 5. Capic. decif. 106. n. 8. Rebuff. ad leges Gallia, tom. 2. tract. de rest. art. 1. gloss. 3. n. 18. Aufrer. ad Capell. decif. 53. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opinion. tract. de minorib. concil. 2. Soar. à Pace in præl. p. 1. tom. 1 temp. 8. n. 122. Mafcard. de probat. concil. 1058. n. 14. cum seqq. & concil. 1274. n. 26. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbos, lessis, à princ. Bernard. Graue. ad præl. Camera Imper. lib. 1. concil. 143. n. 8. cum seqq.

Licit autem, &c.] Notatur ad hoc quod post publicationem tertiūm Ecclesie, vel minor habet restitutioinem ad testes producendos super eidem articulis, vel directo contrariis, ita in effectu gloss. verbo, omisam, Abb. statim in princip. & reliqui DD. in presenti, gloss. verbo, lapsum, in Clement. vnic. hoc cod. tit. Felin. in cap. intimauit n. 2. vbi Abb. num. 2. de testibus idem Felin. num. 6. post med. Bellam. num. 19. & Abb. num. 4 in cap. fraternitatis, de testib. in minore probat. text. in l. minor 37. vbi gloss. verbo allegatione, ff. de minor. resolunt Iason. in l. vbi exiguntur, n. 5. ff. de edendo. Anton. Gom. tom. 2. var. c. 24. num. 5. Maurit. de in integrum restit. cap. 165. & seq. Mench. quest. frequent. c. 31. Cald. Pereira in l. si curatorem. verbo, vel aduersarij dolo, n. 9. Contrariam tamen sententiam tenuit Dyn. in l. 1. §. nuntiatio, ff. de noui oper. num. Paul. in d. l. vbi exiguntur, & est de mente Innoc. n. 2. in presenti. Sed eas fodere distinctionis concordandas esse indica, vt prima procedat quando nullus omnino Ecclesia, vel minor testes produxit, itavit elapsu termino ad, faciendas probations designato sine testibus minoris, vel Ecclesia publicatio facta sit, quia eo ipso quod minor non probavit, nec adducit testes, quos poterat adducere, iurius præsumptione patet illum esse deceputum, & per talen præsumptionem constare de eiusdem laesione, ac proinde oportere, vt illi restitutio concedatur, quia concessa non obstante publicatione testes prodicens poterit ad suam intentionem fundandam, iuxta iura supra citata, & in hoc casu inteligi potest dicta sententia communis Canonistarum.

Ecce quanta

332 Collectanea Doct. in lib I. Decretal.

q̄am securi in praxi testatur Auctor. ad capel. dec. 5. Secunda vero sententia, ut procedat quia de Ecclesiā, vel minor plures, vel aliquos arbitrio iudicis numero sufficiens testes ad probandam intentionem suam adduxit, quoniam testimonia per ipsum iudicem legitimè recepta fuerunt, in quo casu non aliter minor restituatur, quam si prober meliores, & potiores testes prætermisisti, constat namque aduersus illum maximam dari præsumptionem, quod meliores testes produxit in causa, ut regulariter a litigantibus fieri solet, & vii talem lassionem non habere, ac proinde itante tali præsumptione denegabitur restitutio, donec doceat interuenisse lassionem in eo, quod meliores testes prætermisisti, & in hoc causa procedit opinio Bart. in l. nam & postea, §. si minor, n. 7. ff. de urei. vbi Iason. n. 19. dicit communem legistarum, Boët. de c. 79. n. 6. procedit etiam text. in c. cum venisse 2. vers. nos igitur, ibi, intelligentes, quod monasterij procurator, &c. & in e. ex literis 4. in princ. ibi, intelligimus, & in vers. perspeximus, hoc tit.

Nec prædictæ concordia refragantur text. in praesenti, vbi testes fuerint produti, patet in ver. Verum, ibi, probantur per testes, & tamen text. dicit solummodo ad petitionem propositam, & allegationem partis afferentes necessariam probationem fuisse omisam, restitutio concedit, patet ibi, necessaria (vt afferit) probationem omisit, respondeatur cum Imol. in praesenti, & Iason. vbi supra, dum dicunt adiiciendum esse verbum, & probat, quasi dicat text. vt aff. rit. & probat, cum sint termini habiles, quo text. necessariò supponere debet, præteritem supponit text. sic intellegendus in c. suis citata, ibi, postulauit, quam eidem duximus indulgendas, boët. Vel melius dicendum est text. in praesenti agere de duabus Ecclesiis, inter quas erat controuersia, & à quibus simul petebatur restitutio, patet ibi, quia tamen viraque pars, &c. quo dato cum nemini refultaret præiudicium in concedenda petita restitutio, nil mirum si non fuisse denegata, & viriusque partis affectioni tanquam vera probationi sine alia probatione staretur.

Conclusum.] Et ita post conclusionem in causa admittitur Ecclesia ex capite restitutio ad probandum, in quo est notabilis hic text. secundum Abb. Butr. & alios in praesenti, Socin. reg. 262. Xuar. alleg. 5. n. 6. 1. & 16. Felin. in c. fraternitat. n. 4. de testibus, Mench. quest. frequent. 31. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dolo, n. 20. Bernard. Graux. d. lib. 1. concil. 105. confid. 1. n. 46. Azeued. l. 3. n. 26. tit. 8. lib. 4. noua recop. Conclusum in causa quando dicatur ostendit optimè Marc. Anton. variar. resolut. lib. 1. resol. 101.

6. Viramque restituimus contra reliquam.] Notatur ad hoc quod priuilegii vti potest vti priuilegio contra pariter priuilegium, vt per Abb. Anton. Card. & Imol. qui articulus licet sic indistincte difficultis videatur, pro illius tamen vera resolutione multiplies excogitarunt. Doctores nostri distinctiones, vt videre est apud Bart. & reliquos in ant. quas actiones, C. de sacro. Eccles. Conar. in reg. posseffor. p. 2. §. 2. n. 4. & præc. o. 7. n. 4. Tiraq. de primeliis pia causa priuile. 26. vers. sed quid, Perez l. 1. gloss. 1. pag. 62. col. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. Azeued. l. 10. n. 5. tit. 3 lib. 5. noua recop. & l. 2. n. 245. sit. 10. lib. 8. Alex. conf. 155. n. 18. vol. 5. Decian. conf. 102. in princ. & conf. 126. n. 2. vol. 3. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, lassis, n. 169. Pechi. de iure si stendi, c. 5. n. 4. Imber. infit. forens. lib. 1. o. 27. Surd. de alimentis, tit. 8. priuile. 61. n. 1. Fr. Emman. q. Regul. tom. 1. q. 9. art. 1. Erafm. à Cochier de iuris Ordinarij in exemplis p. 1. q. 44. Ceuall. communum contra comm. quest. 636. num. 2. Henr. conf. 20. num. 6. latè Hieron.

Fernandez de Ottero Romanarum lucubrat. dispt. 2. per totam.

In gloss. Restituimus ibi, in iure. Notatur ad hoc quod Ecclesia conceditur beneficium restitutio in integrum, etiam quando agit de lucro captando, quod facilitate, vel negligentia Praefati amisit, vt per Abb. lib. n. 15. Bernard. regul. 219. Palat. in repet. rub. §. 47. n. 12. Spin. in speculo restam. gloss. 8. n. 63. Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 4. n. 15. Et quod minor etiam ad lucrum restituitur, tenet Couar. variar. lib. 1. c. 5. n. 2. Tiraq. de retratu lig. §. 35. gloss. 2. n. 9. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 7. n. 41. Cald. Pereira de resol. emphyt. c. 14. n. 28.

In ead. gloss. ibi, Item in confessionem. Aduerte quod si minor legitimè interrogatus, iuxta l. claram, C. de auditor. præf. confiteatur delictum, vel debitum, de quo non poterat coniungi, restituatur, absque villa probatione lassionis, vel erroris, quia confitendo censeatur lassus, est enim confessio actus sua natura nocivus, gloss. 1. per text. ibi in c. 2. hoc tit. lib. 6. Duen. reg. 259. ver. amplia, Vezin. tom. 1. com. opin. lib. 9. tit. 2. n. 79. pag. 444. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. n. 12. & 60. n. 4. Hypoll. conf. 26. n. 9. & 10. Bonacof. com. crim. p. 1. verbo, confessio fol. 33. & verbo, minor, fol. 115. Mench. de arbitr. casu 168. n. 2. & conf. 110. n. 28. 3. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 6. §. 1. n. 32. Mascal. de probat. concil. 1018. n. 22. & 23. & concil. 1273. n. 9 cum seq. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, sua facilitate, n. 32. & verbo, vel aduersarij dolo, n. 39. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 12. n. 17.

In gloss. Iure minoris, ibi, Item fungitur iure Im-9 perij. Vide Perez l. 10. gloss. 4. post. princ. tit. 1. c. lib. 4. Ord. Ceuall. commun. contra communes, q. 500. a princip.

S V M M A R I V M.

- 1 Restitutio conceditur in causa favorabili, etiam semiplène probata insta perendi causa.
- 2 Probatio semplena sufficit, ut quis restituatur in causa favorabili.
- 3 Declaratur text. in praesenti.
- 4 Appellatione remota, vel prohibita, adhuc locus est supplicationi, vel reuisioni.
- 5 Appellatio ubi denegatur permisum est ut per viam querela ad superiorum audeatur.
- 6 Seruus supplicare potest.
- 7 Sententia pendente supplicatione mandatur executio ni præfita cautione quod omnia restituet.
- 8 Supplicari potest usque ad biennium.
- 9 Restitutio in integrum quando petitor aduersus sententiam debet plene, & manifestè constare de lassione ex contractibus.

C A P. Ex literis. IV.

R Estitutio conceditur in causa favorabili, vt in matrimonio, licet causa non sit plene etiam probata, vt si transfacto termino mulier vult recognoscere appellationem, quia iurat se deceptram in termino. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Hoffstien. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania. Ancharan. Panormitan. Butr. Henric. Mantua. Viuian. in rationali primi libri iuris Pontificij, pag. 509. Alagona in compendio iuris Caron. pag. 190. remissiuè Cafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 1. tit. 24. cap....

In

De integrum restit. Tit. XLI

333

2 In favorem tamen matrimonii, &c.] Notatur ad hoc quod in causa favorabili, matrimonij scilicet, & simili, ut qui in integrum restituatur, sufficit semiplena probatio, ut per Abb. h[ab]it. n[on] 8. Mascal. de probat. concl. 1275 n[on] 11. Vbi enim petitur restitutio a Principe per viam supplicationis, ex gratia potest ipse Princeps restituere, praecedente tantum semiplena probatione, ut per hunc text. tenet Sfort.

Oodus de in integrum restit. q[ua]s 36 art. 10 n[on] 6 8. vers. limita terio.

3 Ad audiendum restituum.] Vide Perez l[ib] 1.8 gloss. 7. pag. 235. col. 1. ad med. & pag. 237. col. 2. tit. 4. lib. 2. Ordin. Ceuall. q[ua]s 1. 9. n[on] 4. idest, ut perinde audiatur sicut poterat audiunt ante sententiam, Sanch. de maritim. lib. 7. disp. 10. n[on] 8. Obstat tamen, quia attento iure potuit mulier de qua agitur audiunt contra sententiam, de qua hic, ex reg. cap. labor, & c. consanguinei, de re iudic. ac tubinde nec fuit necessaria, nec potuit competere restitutio, iuxta l[ib] 1. v[er]ba in prim. ff de minorib[us]. ut pungit gloss. in presenti. Vnde hic text. varijs intelligitur per DD. in prae[dict]is, & pricipue per Bero. num. 17. Communis tamen obtinuit necessaria fuisse restitucionem, quia mulier voluit, & petit audiri coram sententiam ex actis antiquis, processu, & instantia priori ad quam a Pontifice restituitur, signidam reg. d. cap. labor, intelligitur per noum processum, & instantiam inchoandam, non verò ex actis prioribus, quorum respectu sententia omnino transit in rei iudicatum, & finem fecit iuxta text. in l[ib] 1. properandum. C. de iudic. cap. 2. ibi, sententia terminari de re iudic. Sic Butr. Abb. & alij in presenti. Abb. in d. cap. labor, num. 12. vbi Felini. 8. Couar. de sponsal. p[ro]p[ter]a 2. cap. v[er]ba 8. v[er]ba num. 1. 2. vers. secundo. Pro quibus facit ultra verba text. ibi, audiendum, quia ut habetur ad gloss. v[er]ba ad reprimendam, de offic. Ordin. & in d. cap. labor, & similibus, retractatur sententia per viam querelæ, quia noua institutur contra sententiam. Igitur libellus, & processus nouus in noua instantia requiritur, ac tubinde in proposito huius text. competit, & conceditur extraordinarium restitucionis auxilium, quia pinguus, & vtilius est respectu instantie eiudem ad quam sit regressus, iuxta sententiam gloss. v[er]ba in l[ib] 1. v[er]ba C. si aduersus rem iudic. recepta ex Pinel. in l[ib] 1. C. de rescind. vend. p[ro]p[ter]a 3. c. in 19. Intellige prædictam communem procedere, & non processum requiri, vbi error sententia contra veritatem prolate pendet ab errore processus, & probationum, qua contra veritatem produc[t]a sunt, ut in specie d. cap. labor, & d. cap. consanguinei secus verò si processu recte riteque ordinato, & probationibus legitimis allatis secundum veritatem ipsa sententia contra actorum veritatem pronuntiata sit, itavt in ea tantum sit error inconveniens enim tunc nouam item institui, & nouas probationes fructu[m] aferri, labores, & expensas magis auri, vbi ex eisdem actis, & probationibus sententia emendari, & secundum veritatem proferri potuit. Sanè mulier hæc restitutio non ut ultimam sententiam retractet, quia nec contra illam agere intendit, sed ut prosequeatur appellacionem priorem, quam contra priorem sententiam proposuerat, ut latius innuant verba text. ibi, de causa prioris appellatio[n]is, &c.

4 In gloss. Suppliavit, ibi, quantumunque remota sit appellatio. Notatur ad hoc quod remota, vel prohibita appellatio[n]e adhuc locus est supplicationi, vel reuisioni, ut per Guid. Papæ decisi 50. Menoch. remed. 4. apud see. de, n[on] 89. cum seqq. Vinc. nt. de Francia. d[icit] 148. Capic. decisi 144. Decian. resp. 47 vol. 1. Surd. conf. 277. Bander. in tract. revisionum, concl. 27. 3. Valasc. conf. 51. d[icit] n[on] 40. Vbi enim appellatio denegata

tur permisum est, ut per viam querelæ ad Superiorum audeatur, Roland. à Valle conf. 9 4. n[on] 2. vol. 1. Menoch. de arbitr. lib. 1. 9. 70. n[on] 24. Aldrete de religiosa disciplina, lib. 1. c 28. n[on] 25.

In ead. gloss. ibi, Nam & servus supplicare potest, 6 Vide Perez l[ib] 1. 5 gloss. 2. post princ. tit. 3 lib. 2. Ordin. & 1. 8. gloss. 1. post princ. tit. 4. lib. 2. Azeued. l[ib] 1. 3. n[on] 5. tit. 1. 7. lib. 4. noua recopil.

In ead. gloss. ibi, Sed pendente supplicatione mandatur sententia executioni praefixa cantione quod omnia restituer. Vide Afflict. decisi 41. Magon. Florent. decisi 20. n[on] 15. Menoch. de arbitr. lib. 1. 9. 70. n[on] 3. & conf. 992. n[on] 1. vlt. Canal. an. decisi 14 n[on] 42. p[ro]p[ter]a 1. Lancillor. de attentis p[ro]p[ter]a 19. n[on] 6. & 1. Bander. in tract. revisionum, concl. 20. n[on] 58. cum seqq. Azeued. l[ib] 1. 4. 49. tit. 3. lib. 1. noua recopil. Cald. Pereira in l[ib] 1. si curatorem verbo, per quod, n[on] 32. Valasc. conf. 51. n[on] 28.

In ead. gloss. ibi, Supplica i autem potest usque ad biennium. Ita in regno Francie, prout ref. runt Guillelm. in e Ray. v[er]ba merito itaque testatore, in 1. n[on] 273. Rebuff. in tract. de revisione, in prefat. v[er]ba 75. In regno Portugalie dantur duo menses, per Ordin. Regiam lib. 3. n[on] 95. §. 5. In regno Castella quadraginta dies, ut per Perez l[ib] 1. 42. tit. 4. lib. 2. Ordin. Soar. à Pace in tract. som. 1. p[ro]p[ter]a 1. c. omnic. n[on] 96.

In gloss. Ad' ple. um. Notatur ad hoc quod quando petitur restitutio in integrum aduersus sententiam, debet plene, & manifeste constare de lafione ex contractibus, Mascal. de probat. concl. 1274. n[on] 10.

S V M M A R I V M .

- 1 Ecclesia restituitur etiam contra sententiam Papa, & causar[um] restitutorum in integrum debet presentibus partibus tractari.
- 2 Probatio semiplena requiritur in perenda restitutio[n]e in causa favorabili quando argueretur dolus, & fraus aduersarij.
- 3 Citatio unica ad totam causam admittitur quando pars residat in longinquis partibus.
- 4 Ingenij bonitas supplet tempus in studentibus.

C A P . Tum ex literis. V.

Sententia Papæ contra aliquam Ecclesiam retractatur a successore, ut restituitur Ecclesia in integrum, & presentibus partibus denuo causa tractatur de iure, præsentim si per subreptionem timetur data. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Zabar. Collect. Bellam. Hoff. Joan. Andr. Imol. Anania. Bald. Anch. Panorm. Butt. Henric. Vitian. in ration. primi libri iuris Pontrif. pag. 547. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 191. remissiu[m] Ximen. in concord. p[ro]p[ter]a 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decret. lib. 1. tit. 24. cap. 4.

Licit autem de fraude, &c.] Notatur ad hoc quod quando simul argueretur dolus, & fraus aduersarij, & essemus in causa favorabili in perenda restitutio[n]e, requiritur semiplena probatio, ut per Sfort. de in integrum restit. q[ua]s 36. art. 10. n[on] 67. Mascal. de probat. concl. 1274. n[on] 11.

Propter multam locorum distantiam, &c.] Notatur ad hoc quod si pars residat in longinquis partibus, itavit valde laboriosum effet eum citare ad singulos actus iudiciale, in hoc calu admittitur unica citatio ad totam causam, ut per D. Batbolani in L. ad peremptorium, n[on] 183. ff. de indicio; faciunt quia Azeued. conf. 1. 3. n[on] 73.

Quanib[us]

334 Collectanea Doct. in lib. I Decretal.

^{4*} Quando de ire poterimus.] Vide Perez l. i. gloss. i.
pag. 492. col. 2. vers. quero 15. tit. 2. lib. 3. Ordin. Morla
in emporio iuris; p. 1. tit. 5. in prælud. n. 2. 1. & 9. 3. n. 13. &
tit. 2.

In gloss. *Instructus*, ibi, quandoque enim ingenium,
&c.] Notatur ad hoc quod ingenij bonitas supplet
tempus in studentibus, ut per Marc. Anton. Ge-
menus. in præl. Eccles. q. 6. 13. Perez l. i. gloss. i. pag. 517.
in princ. tit. 4. lib. 3. Ordin. Tiraq. in prefat. primogenit.
num. 202.

S V M M A R I V M.

- 1 Petitiō restituūō in integrum contra sententiā suspendit regulariē executiōē sententiā, nisi contra petentiē restituūō ēſe ſuſpicio mali-
tia.
- 2 Restituūō in integrum postulata non ēſt exequenda
sententiā, que tranſiuit in rem indicatam.
- 3 Restituūō petita contra Principiſ sententiā non hā-
bet effectū ſuſpensiūō.
- 4 Suſpicio calumnia cūm adēſt non ēſt admittendū
tertius opponens ſe executioni.
- 5 Cauio idonea dicitur fideiſſoria, seu pignoratiſta,
non autem iuratoria.
- 6 Restituūō oportet per viam exceptioni contra sen-
tentiam quando impedita executionem, oſten-
ditur.

C A P. Suscitatā. VI.

R Eſtitutionem in integrum petens contra senten-
tiā, ſuſpendit executionem ſententiā regulari-
ter, ſed ſi praefumitur malitiosè petere restituūō, ne-
vera executionem ſententiā, tunc exequatur
ſententiā, & pars in cuius gratiam fertur, dare debet
cautionem de restituendo totum, quod interim ac-
cepit, ſi petens restituūō obtinebit in cauſa. Col-
ligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.
Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoff. Butr. Bald. An-
char. Panorm. Henric. Viuian. in ration. primi libri iuris
Pontif. pag. 548. Alagona in compend. iuris Canonici,
pag. 191. remissiūē Cafal. in annot. & Ximen. in concord.
p. 1. & 2. refert ab Anton. August. collect. 4. Decret.
lib. 1. tit. 24. c. 1.

Collige ex text. quod postulata restituūō in in-
tegrum non ēſt exequenda ſententiā, que tranſiuit
in rem indicatam. Octau. vestr. in præl. lib. 8. c. 3. n. 16.
Guttier. præl. lib. 1. q. 1. 34. Ioan. Garc. de nobil. gloss. 8. 2.
u. 21. Ceual. comm. contra communes q. 135. & q. 808.
n. 44. & q. 830. n. 23. Morla in emporio iuris Civilis, p. 1.
tit. 5. q. 3. n. 18. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo, per
quod, n. 14 cum seqq. Flores de Mena var. lib. 1. q. 5.
n. 49. cum seqq. Valafc. de parit. c. 39. n. 44. & ex deci-
ſion. Benintend. decif. 85. Put. decif. 156. lib. 2. Capell.
Tholof. decif. 54. Magon. Florent. collect. 113. quos refert
Aloy. Ricc. in collect. decif. p. 1. collect. 188. quamvis
reſtituūō alioſtem requirat indaginem, nec ſtacim
probetur, Menoch. remed. 4. adip. f. n. 911. Cald. Pe-
reira d. verbo, per quod, n. 19. & 22. vbi n. 15. reſolut
quod quando aduersus tertiam ſententiā reſtituūō
imploratur, executiō impediri nequit niſi inconti-
nenti laſio probetur. Si verò reſtituūō non iuſtiſi-
ciatur ex integra probatione laſionis, aut etiam iuſtiſi-
ciatur, ex aliis circumſtantiis apparet de malitia pe-
tentis reſtitutionem puta quia in tempore potuit pe-
tere, & ob diſſerendam item non oppoſuit, vel quod
eam nunc oponit cauſa morandi executionem, aut

quantitas ſit parva, nunc non impeditur executionem,
ita Flores d. q. 5. n. 59.

Notatur ad hoc quod restitutio petita contra 3
Principis ſententiā non habet effectū ſuſpenſiūō,
& ea non obſtantē mandatur ſententiā ex-
ecutioni data cautionē, quia ſemper eſt præſumptio
malitia contra petentem, ut per Lancellot. de at-
tentatis c. 18. de attentatis reſtitutione pendente, n. 101.
Cald. Pereira d. verbo, per quod, n. 26. Flores de Mena
d. q. 5. n. 60.

Ne verò per excogitatum malitia, &c.] Notatur ad 4
hoc quod ſi adiſ ſuſpicio calumnia, non eſt admittendū
tertius opponens ſe executionem, ut per Luſon.
in l. 4. ſ. condamnatū n. 10. ff. de re iudic. Mich. Graff.
tom. 2. com. opin. lib. 7. tit. 16. n. 119. pag. 283. Menoch.
remed. 15. re. up. n. 325. cum seqq. Couar. præl. c. 1. n. 2.
Cald. Pereira d. verbo, per quod, n. 27. Valafc. de parit.
c. 39. n. 49. Aloys. Ricc. d. collect. 188. vbi plures cauſas
refert in quibus petitiō reſtitutionis in integrum
non impedit ſententiā executionem.

Idoneam cauſionem.] Fideiſſoriam ſciliſet, vel pi-
gnoratiſta, non vero iuratoriam, iuxta text. in l. ſi
mandato Tuij. 59. ſ. vol. 1. ff. mandati, gloss. 3. in cap. tranſi-
missa, de reſtit. ſpoliat. Duen. reg. 86. Cotta in memoria-
bili verbo, cauio idonea, Rebuff. tom. 1. ad lege Gal-
lia, trah. de ſent. execut. art. 1. gloss. 6. n. 31. Sanch. de ma-
trim. lib. 10. adip. 18. n. 3. Farin. in præci. crim. p. 1. q. 33.
n. 43. cum seqq. Steph. Gratian. diſcept. forenſe. 147. n. 22.

In gloss. *Sententiā*, ibi, item licei incontinenti, &c.
Notatur ad hoc quod reſtitutio oportet per viam
exceptionis contra ſententiā tranſiactam in rem in-
dicatam, ſi eſt evidens, aut incontinenti poſt li-
quidari, ita quod non requirat alioſtem indaginem,
neſt adiſ præſumptio malitia, impedit executionem,
ut per Flores de Mena d. q. 5. n. 73.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiā poſt peremptoriū terminū non auditur de
ture communi, auditur tamen per beneficium re-
ſtitutionis in integrum.
- 2 Primatī Hispaniarum cauſa in Concilio Lateranensi
ſub Innoc. III. excitata fuſit.
- 3 Bracharenſis Ecclesiā contra Toletanam ſuper Primatia
cur ius ſuum non fuerat prosequita, oſtentatur.
- 4 Bracharenſis Ecclesiā ad excludendam Toletanam
nomina Primatī plura adducere poſet.
- 5 Ecclesiā, vel minor quando dicunt ſe laſios proper
lapſum temporis, nunc non eſt opus probare la-
ſionem.
- 6 Mandatum ſpeciale requiritur ad petendam reſtitu-
tionem.

C A P. Coram. VII.

Honor. III.

Ecclesiā poſt peremptoriū terminū de iure
communi non auditur, ſed per beneficium reſtitu-
tionis in integrum admittitur. Colligunt ex Ord.
Abb. antiq. Innoc. Zabar. Collect. Bellam. Hoff. Ioan.
Andr. Imol. Anan. Bald. Anch. Panorm. Butr. Viuian.
in ration. primi libri iuris Pontif. pag. 548. Alagona in
compendio iuris Canon. pag. 191. remissiūē Cafal. in ann.
& Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Ex huic cap. conſtitutione comperimus iam à 2
tempore Innocentij III. qui anno Domini 1198.
ad culmen ſupremi Pontificatus alcederat, ſuper
Primatia

De in integrum restit. Tit. XLI. 335

Primatia Hispaniarum item inter Bracharensem, & Toletanum Archiepiscopos motam, & contestatam fuisse, & ad probationem deducit; id enim insinuant, verba illa, *Coran felicis mem Innoc. Papa predecessore nostro, &c.* Et ut ex annalibus Hispaniae deducitur. Rodericus Ecclesia Toletana Antistes summa facundie, & auctoritatis vir ab Alfonso Legionensi Rege Romani ad dictum Innoc. missus anno 1212. vt significaret sibi cordi esse magnam expeditionem parare contra Saracenos Christiani nominis hostes, dignareturque Sanctitas sua pro Cruce signatis Indulgentiam peccatorum concedere, eaque imperata, & bello faciliter concesso, profligatisque Saracenu copiis, rediens dictus Rodericus anno 1215. Roman ad Concilium Lateranense celebratum sub praedicto Invocentio, in quo etiam interfuit Ioannes Bracharensis Archiepiscopus, de Primatia Hispaniarum quæstio excitata fuit inter dictos Archiepiscopos, & Tarraconensem, Compostellanum, ac Narbonensem, & cum vnu quisque ad sui iuris confirmationem arguita artillesset, ad sententiam non fuit causa deduxta, plurimum tamen poterat Toletanus apud Pontificem, etenim concilii, vt per decennium in tota Hispania suum Legatum ageret, & si civitas Hispanensis, que tunc temporis penes Saracenos erat, ad Christianos rediret, subdita maneret Toletana Ecclesia, concessit etiam facultatem dispensandi cum bastardis usque ad numerum trecentorum, & quod nominare, & colloquere posset Episcopos, & Sacerdotes in ciuitatibus e fauibus Manneriorum erexit, teste Franc. de Pia in la historia de Toledo, lib. 4. cap. 17. & licet maximam gratiam apud Pontificem fuisse alsequuntus, non tamen ei tributum fuit ius Primatia.

3. *Defuncto vero Innocentio succedenteque Honorio III. anno 1216.* rescriptum ipse Honor. vt habeatur in hoc text. Archiepiscopo, & Capitulo Bracharense postulantibus per procuratorem suum concedi sibi restitutio auxilio tempis assignari ad adducendas Roman depositiones testium, & monumenta ad instructionem causarum paratas, quid in futurum actum fuerit, constabat e processu ciuium tamen postea cum Saracenis tam in Lusitania, quam in Castella plures fuisse dimicatum, & Regem Sanctum huius nominis Secundum Regno pulsum, pro eius restitutio missis ad Innocentium Quartum Summum Pontificem Lugduni Concilium ad instaurationem belli sacri commorantem Antistites Bracharensem, & Conimbricensem, & decreto dicti Pontificis curiam Regni commissam Alfonso Comiti Bononiensi, fratri dicti Regis, qui ei in Regno successit: constat etiam ex dictis annalibus Alfonsum praedictum reliqua Matilda vxore, cum qua Comitatum Bononiensem fuerat alsequetus, aliarn duxisse, propter quod per annos duodecim Regnum Portugalie interdicto supponitur ad dicto Pontifice: his procellis, & aliis bellorum perturbationibus inter Reges Portugalie, & Castellæ excitatis tunc non potuit Bracharensis Ecclesia ius suum prosequi contra Toletanum Archiepiscopum ad eum excludendum à nomine, quod Primatis usurpauerat, in quo autem Bracharensis Ecclesia ius fundetur latissime deduxi in meo tract. de officiis potest. Ep. cap. p. 1. tit. 3. c. 8. per iousum, vbi videre poteris ad satietatem, & nouissime Sebas. Cœf. de Ecclesi. hierarchia p. 1. dis. 4. de Patriarchis & Primatis. dis. 4. §. 5.

Munimenta. Plura pro se ad excludendum Toletanum Archiepiscopum poterat adducere Bracharensis Ecclesia, nisi tunc bellorum perturbationibus impeditur, nam si ad ciuitatis antiquitatem, & pri-

mariam sacri Euangelij prædicationem aduersas inuenies Toletum multis annorum centenariis antiquorum, & prius tres Episcopos Martyres habuisse, quam Toletum primum confequeretur, vt in d. c. 8. ex antiquissimis historiis clare ostendi, non enim ad hos pertendantur opus est Delio natatore, quilibet, vel leuissime historiarum literis tinctus, si omnia inoffenso pede percurrat, Bracharensem Archiepiscopum totius Hispaniae Primatem agnoscet, vt agnouit Portugalia Collector generalis, & sententia sua confirmauit, cum anno Domini 1619. Illustr. D. Alfonso Hurtado de Mendoza vigilansissimus Bracharensis Ecclesia Archiepiscopus Vlyssipone, Phillipo I I Hispaniarum Rege ibi tunc commorante, in conspectu totius populi Primatia ius defendit, inniatumque conferuerat. Nec ipsi Castellani (licet Primatia ius ex privilegio sibi competere presumant) hac tempestate id diffidentur, nec Bracharensem Ecclesiam a nomine, & privilegiis Primatis, qua huc usque summa cum oblatione retinet, excludere potestati sunt, cum saepe saepius occasio fese obculteret, transiente scilicet Illustr. D. Fr. Bartholomeo a Martyribus per ipsam Ciuitatem Toletanam Cruce Primitiali erecta, & in oppido Matriti Toleanae dicesis præiente Primitiali Crucis in funebri pompa, Illustr. D. Fr. Alexij de Meneses magno populi concilio sepulsti; qua cum ita se habeant, & in dies magis, magisque Bracharensis Primatia ius plurius venturatis, & monumentorum testimoniis nouiter repertis, & in lucem producentibus clarebat, que toto annorum centuris confusa delitebant, iure optimo precari opus est, vt Deus Opt. Max. illi Ecclesie vigilansissimum mittat Pastorem, qui dormientem Primatia causam feliciter possit ad finem perducere.

Potularum. Notatur ad hoc quodd quando Ecclesia, vel minor dicunt se laicos propter lapsum temporis, tunc mox est opus probare lactionem, vt per Maillard. de probat. concl. 1274. n. 15.

Speciale mandatum. Per hunc textum tenent omnes in presenti quod ad petendam restitutioinem requirunt mandatum speciale, similis text. vbi Bart. & communis, in illud 16 §. si talis, ff. de minor. l. unic. sic intelligenda, C. etiam per procurat. Aufrer. ad Capell. dec. 55. Gutier. præf. lib. 2. q. 87. num. 3. Mantec. dec. 11. num. 1. Cour. lib. 1. Variar. cap. 6. à princip. Menoch. cons. 100. n. 283. Maurit. de in integr. restit. cap. 2. 4. cum seqq. Sforz. cod. tract. part. 1. q. 51. num. 12. cum seqq. Marc. Anton. de Amatis dec. 97. num. 6. Peregr. Iannin. de reali citat. lib. 3. cap. 2. 1. numero 359. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbos, implorandum, à num. 14. Morla in emporio iuris, part. 1. tit. 5. in princ. num. 12. Cenal. communium contra commun. q. 135. Bernard. Graue. ad prædict. Camera Imper. lib. 2. concl. 143. consil. 1. n. 8. Stephan. Gracian. Marchie dec. 196. num. 4. & discept. forens. cap. 105. num. 25. vbi quamvis non sit expressa persona, vel causa, Farin. part. 4. dec. 54. Intellige etiam consanguineus eam petat, licet enim alias admittatur sine mandato, l. sed he, ff. de procurat. non tamen in causa restitutio sine mandato speciali, l. patri 28. de minorib. docet gloss. verbo, non, in l. exigendi. C. de procurat. communis ex Ripa in cap. cum A. n. 60. de consti. Tirad. de retrat. lig. 8. 1. gloss. 10. num. 98. & gloss. 13. num. 34. Mench. quest. freq. cap. 2. n. 1. Cald. Pereira d. verbo, implorandum, num. 98. D. Barbosa in l. 3. num. 23. ff. soluto matrin. Intellige etiam procedere tantum quoties principaliter petatur restitutio, secus ubi incidet, tunc enim speciale mandatum non requiritur. Bart. in l. cum procurat, & ibi Iason. in princ. n. 4. ff.

336 Collectanea Doct. in lib I Decretal.

de novi operis num. Mynsing. cent. 2. obseru 26. vers. verum predictum dogma, Hieron. Magon. Florentina decis. 70. n. 1. s. ioseph. Ludou. conf. 30 n. 10. Cald. Pereira d. verbo, implorandum, n. 11. Kirchou. & Balb. tom. 1. comm. spin. lib. 2. tit. 23. à n. 1. cum seq. pag. 343. Sufficit tamen generale mandatum si procurator fuerit constitutus ad omnia & singula, quæ ipsem dominus facere posset, etiam si talia forent, quæ requirent mandatum speciale, Caffad. decis. 1. n. 3. de procurator. Mantic. d. decis. 11. n. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Minor restitutus in eo quod contraxit, vel emisit, si probat exinde se laesum, & si infra tempora restitutionis petenda.
- 2 Clericus secularis admittitur ad retractum.
- 3 Retrahi sola res patrimonij, vel generis potest etiam si uno, eodemque pretio fuerit vendita cum alia, vel alia non patrimonialibus, dolo etiam, vel fraude non probatis, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 21. à n. 1. Matiens. l. 7. g. off. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 162. per totam.
- 4 In integrum restituere studeatis, &c.] Notatur in his verbis ad hoc quod sola res patrimonij, vel generis potest retrahiri, etiam si uno, eodemque pretio fuerit vendita cum alia, vel aliis non patrimonialibus, dolo etiam, vel fraude non probatis, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 21. à n. 1. Matiens. l. 7. g. off. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 162. per totam.
- 5 In integrum restituere studeatis, &c.] Notatur in his verbis ad hoc quod sola res patrimonij, vel generis potest retrahiri, etiam si uno, eodemque pretio fuerit vendita cum alia, vel aliis non patrimonialibus, dolo etiam, vel fraude non probatis, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 21. à n. 1. Matiens. l. 7. g. off. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 162. per totam.
- 6 In integrum restituere studeatis, &c.] Notatur in his verbis ad hoc quod sola res patrimonij, vel generis potest retrahiri, etiam si uno, eodemque pretio fuerit vendita cum alia, vel aliis non patrimonialibus, dolo etiam, vel fraude non probatis, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 21. à n. 1. Matiens. l. 7. g. off. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 162. per totam.
- 7 Clericus secularis admittitur ad retractum.
- 8 Retratti conceditur aduersus lapsum tempus ad retrahendum rem autam oblatu pretio.
- 9 Consuetudo mixta clericorum, & laicorum omnes clericos qui ea vivuntur, ligat.
- 10 Filius per sacerdotium non liberatur à patria potestate.
- 11 Consuetudo valet quod teneatur quis rem suam vendere.
- 12 Coniunctus pro coniuncto in integrum restitutionem petere potest.
- 13 Minor an debet probare se esse intra quadriennium concessum ad restitutionem, ostenditur.
- 14 L bellus alternatus an admittatur, ostenditur.
- 15 Petatio alternativa in dubio admittitur quando eius certudo pender a falso, seu voluntate conuenient.

C A P. Constitutus. VIII.

Gregor. IX.

Minoris favore contractus illius deficiens in solvente iurius rescinditur, si vero illa non deficit, sed minor est laetus, subvenitur ei per beneficium restitutionis in integrum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Host. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania. Ancharen. Panormitan. Butr. Henric. Bald. Viulan. in rationali primi libri iuris Pontifici, pag. 549. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 192. remissiu Casal. in annos. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Vel cum adhuc existant, &c.] Notatur ad hoc quod clericus secularis admittitur ad retractum, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 1. gloss. 8. n. 4. Perez l. 6. gloss. 1. pag. 213. col. 3. tit. 7. lib. 5. Ordin. & vitur consuetudine quæ dat facultatem retrahendi rem a consanguineo venditam, ut per eundem Tiraq. de iure primog. q. 44. n. 9. Surd. conf. 2. à n. 3. Greg. l. 5. v. 1. vnde avit. in med. tit. 5. p. 5. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 2. 6. à prince. vbi n. 2. afferit quod clericus potest a laico rem autam, vel patrimoniale, cui fuit distracta, & n. 3. quod clericu venditam rem patrimoniale, vel autam laico, habet etiam locum retractus, & n. 4. quod in clericu emptore habet locum retractus, & n. 5. quod clericus, a quo res retrahitur, conueniens est ei coram iudice Ecclesiastico, & n. 7. quod retractus habet locum etiam venditor, & emptor sint clerici.

Ius offerendi embrio sus pretium, &c.] Notatur hic text. ad hoc quod sola res patrimonij, vel generis potest retrahiri, etiam si uno, eodemque pretio fuerit vendita cum alia, vel aliis non patrimonialibus, dolo etiam, vel fraude non probatis, ut per Tiraq. de retratti. lig. §. 21. à n. 1. Matiens. l. 7. g. off. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recop. latè Guttier. præl. lib. 2. q. 162. per totam.

In integrum restituere studeatis, &c.] Notatur in his verbis ad hoc quod aduerteris lapsum tempus ad retrahendum rem autam oblatu pretio, siue tempus illud ad retrahendum incipiat a defuncto, siue a minore, quia minor laetus reperitur, conceditur restitutio, vide Conar. præl. c. 26. n. 4. post Guid. & Boer. resoluti Garci. de nobilit. gloss. 6. §. 1. m. 19.

Iuxta municipi. Parrocin. consuetudinem.] Ergo in foro Ecclesiastico causæ sunt decidenda secundum consuetudines municipales, sed tu die procedere in consuetudine mixta laicorum, & clericorum, hanc enim omnes clericos, qui ea vivuntur, etiam ligare resoluunt Abb. & in c. 26. causam, not. de rend. quem sequuntur Felin. in cap. Ecclesia S. Mariae. n. 81. de const. Tiraq. le mort. p. 5. declar. 8. n. 4. Greg. Lop. l. 5. gloss. 1. tit. 2. p. 1. Card. Tulch. tom. 2. litera E. cond. 891. Soar. de legib. lib. 7. c. 6. n. 9.

Emancipatis eosdem.] Ignotus per sacerdotium non liberatur filius a patria potestate, sicut per hunc text. tradidit Azened. l. 8. n. 12. tit. 1. lib. 5. noua recop. & tenent Conar. in c. quin. nos., n. 5. de testam. Gom. l. 48. Tauri. n. 7. Ascan. de patria potest. c. 8. n. 6. Ferdin. Paëz de excusandis parentibus ob numerum liberorum. n. 7. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 2. 29. vers. sextus, in med. Rebello de oblig. iustit. p. 2. lib. 1. q. 8. set. 6. n. 60. vers. sed quid. Sanch. in precepta Decalogi. lib. 4. c. 33. n. 17. Guttier. in repet. §. sui, n. 8. I. iustit. de bared. qualit. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, laetus, n. 130. Valac. conf. 108. n. 6. cum seqq. licet contrarium tueatur Marta de Iuris. Et. p. 4. cent. 1. calu. 2. 7. n. 5.

Consuetudinem approbatam, &c.] Notatur ad hoc quod valet consuetudo quod teneatur quis rem suam vendere, ut per Tiraq. in prefat. retratti. num. 13. Surd. deci. 1. 68. n. 5.

Pra se, ac fratre sui.] Ergo coniunctus pro coniuncto in integrum restitutionem potest petere contra id quod in c. coram. n. 6. supra hoc tit. dixi, sed Panorm. hic col. fin. ex aliorum mente adnotavit fratrem, de quo in praesenti, fratri mandatum habuisse, idque hic tum presupponit quatenus inquit quod fratri nomine egit, ut etiam ponderauit Conar. l. var. c. 6. ante n. 6. quo etiam loco n. seq. adnotauit textum per docte intelligi posse in fratre eodemque litis consorte, quem posse in integrum restitutionem petere pro minore consorte suo, probarunt Felin. Dec. & Ripa, quorum meminit idem Conar. diff. n. 6. per Clem. Religiosus de procurat. sed Conar. d. loco hoc omnino non probat priori intellectu magis adhaerens, atque etiam Mench freq. c. 23. n. 11. & 12. & Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, implorandum, u. 8. vers. non etiam obstat.

Infra tempus ad obtinendum beneficium, &c.] Ergo minor debet probare se esse intra quadriennium concessum ad restitutionem, Abb. & Butt. hic n. 7. Salyc. & Alex. num. 2. vbi commendant hunc text. in l. 6. minore, C. hoc tit. Afflict. lib. 2. const. rubr. 8. num. 21. Menoch. vnl. 100. num. 289. Sed contrarium verius est, immo quod aduersarius debet probare maiorem etatem, & sic effluxum iam esse quadriennium, tenet post Imol. Colf. Curt. & alios, Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, infra num. 19. vbi in vers. neque morire, scrit quod minor hic petens restitutionem, incaute

De i*n*te*grum* testit. Tit. X I L 337

cautē agens, exposuit se iam maiorem esse, & propter ea oportuit illum deducere, & probare non se adē maiorem esse vt annum vigesimum nonum excederet, vel quod hic text. agit de allegatione partis facta ex superabundante, vel quod hic Summus Pontifex solus refert p. tenuis restitutionem factam, & allegationem, qui ad maiorem cautelam, & aduersari destructionem allegavit, & proposuit adhuc quadrienni tempus lapsum non esse, ac proinde negari sibi restitutionis auxilium nullo modo posse.

10. *Cuius successores existunt*] Vide Cald. Pereira de re-nouat. emphy. p. 16.n.26.

11. *Vel venditionem*.] Ergo admittitur libellus alternatiuum, contra notata in c. 1. de libelli oblat. & in l. Prator edixit, § quod autem ff. de iuri. & qua tradunt Franc. Marc. decis. 807. n. 4. volum. 1. Mynsing. gen. 4. obseru. 11. Camill. Borrell. in i*uris* ma*gni* omnium decis. cit. 49. al. libello, 1.7.8. Ea verò ratione admittitur in prae*senti*, quia minores hic probabiliter norabant quod remedium sibi competeteret, Innoc. Card. Abb. & communis h*ic*, I*as*. in l*vbi* autem §. qui illud. n. 1. ff. de verb*o* ob*lig*. Aut*er*. ad Capell. decis. 46.9. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 9. §. 21. glos. v. l. n. 7. Ximen. Tolet. in concordatis i*uris* Canoz. super hunc text. p. 1 pag. 147. De iure enim alternatiua petito admittitur, quando eius certudo pendet à facto, seu voluntate conuenti, vide Gom. l. 4.5. Tauri, n. 159. col. 3. & tom. 1. var. c. 11. n. 40 ad fin. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. c. 3. n. 8. Vnde Hippol. de Marfil. cons. 49. n. 48. vult, quod si dominus vēdicit rem emphytēticā, quod emphytēta cessavit soluere canonem per triennium, vel alienauit rem irrequiso domino, quod procedit talis libellus alternatiuum, quia utraque pars alternatiua concludit, iuxta l. v. l. C. de iure emp̄yti.

Quo circa mandamus, &c.] Vide I*as*. in § curare, 1. 10. prope finem, In*stit*. de actionibus. Sarm. lib. 1. select. c. 13. n. 1. 1. vers. ne huic opiniōni, & de redditibus Eccles. p. 1. c. 4. n. 13. Azened. l. 6. n. 3. tit. 10. lib. 9 noua recip. Ceuall. communia contra communes q. 531. vbi an contra minorem currat prae*scriptio* statutaria, Morla in emporio i*uris* Ciuit. p. 1. tit. 5. q. 10 n. 5.

In glos. Ut*raque*. Vide Pinel. in l. 2. C. de bonis ma-tern. p. 2. n. 110 vers. præ*dilecta*.

In glos. Confue*ndinem*. Vide Guttier. pract. lib. 2. q. 150. n. 4.

S V M M A R I V M.

1. Restitutio in integrum postulanda est ab Ordinario administrationem habente, vel à delegato ab eo, sine hac causa sit specialiter delegata, sine incidat in causa generaliter sibi commissa, ab Ordinario vero administrationem non habente, vel à delegato peti non debet nisi veniat incidenter.
2. Restitutio in integrum postulanda est ab Ordinario administrationem habente, vel à delegato ab eo.
3. Ecclesia laesa in contraria per in integrum restitutio-nem laicos coram Ecclesiastico iudice conuenire potest.
4. Delegatus index non solum de causa sibi nominatum commissa, sed & de alia quoque, que incidenter aduenit, potest cognoscere.

C A P. Causa. IX.

B*enificium* restitutio*nis* in integrum potest dare b*iu*x ordinarius habens administrationem, & eius delegatus, siue speciale mandatū habeat de hoc

Tom. 4.

b*eneficio*, siue non, sed incidat in negotio ipso. At Ordinarius, vel d*e* legatus, aut arbiter, qui non habet administrationem, nō possunt, nisi coram eis incidat quæstio. Item in causa matrimoniali vel liberali, aut criminali non potest assumi arbiter cum tales cause requirant maiores i*uris* lices. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Host. Imol. Anan. Bald. Panorm. Anch. Butr. Henric. Viu. in ration. prim. lib. i*uris* Pont. pag. 149. Alagon. in compend. i*uris* Canon. pag. 192. remissione Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & .

Collige ex text. restitutio*nem* in integrum postulandum esse ab Ordinario administrationem habete, vel à delegato ab eo, vt per Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, implorandum, n. 19. & 20. Sbroz. de offic. Virar. lib. 3. q. 14. n. 2. Nam Ecclesia laesa in contractu de cuius nullitate, vel rescissione agitur per in integrum restitutio*nem*, laicos coram Ecclesiastico iudice conuenire potest, vt ex Innoc. singulare dicit Rom. sing. 112. Cou. lib. 1. var. c. 4. n. 2. Guttier. canon. lib. 1. c. 34. n. 10. Lap. alleg. 6.5. Soc. sen. conf. 18. n. 32. vol. 1. Beller. disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore cleric. reali. §. n. 56. Cald. Pereira d. verbo, implorandum, n. 54. generale seu magis vulgare adducenes brocardiū ex Imoc. quod quoties Ecclesia vtitur primi legio aliquo, seu iure speciali contra laicos, cotā Ecclesiastico iudice agere potest, D. Barbos. in l. heres absens. §. proinde. a n. 33. ff. de indic. Ordin. Regia Lulit. lib. 2. tit. 1. §. 6. quid autem seruetur in Francia refert Rebuff. in tract. except. n. 228.

Nisi coram eis mora fuerit incidenter.] Nota ut ad hoc quod index delegatus non solum de causa sibi nominatum commissa, sed & de alia quoque, que incidenter aduenit, potest cognoscere, vt per Tiraq. in tr. res inter alios, vers. c. quae procedunt, pag. mihi 10.

S V M M A R I V M.

1. Restitutio denegata Ecclesia ulterius sibi non conceditur, nisi ex noua causa, restitutio*nem* tamen appellandum à sententia denegationis.
2. Restitutio ubi semel denegatur amplius concedenda non est.
3. Minor restitutio*nem* ad appellationem omis*sam*.
4. Minori an currat tempus dictum dicendum appellandum, ostenditur.

C A P. Beneficio. X. & fin.

F*ec*lesiae, cui beneficium restitutio*nis* negatum fuit, si in alio iudicio iterum idem petat beneficium, non conceditur, nisi habeat nouas defensiones ad impletandum dictum beneficium, bene tamen conceditur beneficium restitutio*nis* ad appellandum à sententia denegationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Zabar. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innoc. Anan. Anch. Butr. Panorm. Henric. Host. Viu. in ration. primi lib. i*uris* Pont. pag. 151. Alagon. in compend. i*uris* Canon. pag. 192. remissione Ximene. in concord. p. 2.

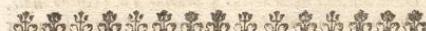
Possit denegari.] Vbi enim semel restitutio denegatur, amplius concedenda non est, l. & seq. C. si sapientis in integrum restitutio*nem* postuletur, Anton. Gom. var. tom. 2. c. 14. n. 3. col. 2. Sfort. de in integrum restit. q. 72. n. 40. & q. 16. n. 7. & 13. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, implorandum, n. 12. Donel. comment. i*uris* Ciuit. lib. 2. c. 12. col. 6. Aloys. Ricc. in collect. decisionum collect. 152. vbi multipliciter limitat, & collect. 158.

Præterquam ad appellationem omis*sam*.] Nota ut ad hoc quod minor restitutio*nem* ad appellationem omis*sam*, vt per Menoch. presump*t*. lib. 3. pref. 82. n. 8. cum

F. E. seqq.

338 Collectanea Doct in lib I. Decretal.

seqq. Mafcard. de probat. concl. 960. num. 17. cum seqq. & concl. 2058. a. n. 17. & concl. 1272. n. 6. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dole, n. 18. Guttier. practic lib. 3. q. 17. n. 17. Flamin. de resignat. tom 2. lib. 11. 9. 4. n. 56. Azencel. l. a. num. 31. tit. 18. lib. 4. noue recopil. Ioan. Garc. de nobilit. glof. 6. 8. 1. n. 51. cum seq. Flores de Mena varlib. 1. q. 5. n. 6. Bernard. Grenze. ad practicam Camera Imper. lib. 1. concl. 143. num. 1. cum seq. Quid si procurator non appellauit, vide Cald. Pereira d. l. si curatorem, verbo, sua facilitate num. 35. Et an minori currat tempus decen dierum ad appellandum, vide eundem Cald. Pereira de resolut. emph. c. 14. num. 21. cum seq. Aduertendum duxi cum Bart. in l. Praef. n. 6. C. de appellat. quod quando minor appellauit, & non est prosequutus, ista laesio contingit coram iudice ad quem, coram quo debebat prosequutio fieri; si vero minor non appellasset, & veller restitu ad appellandum, tunc ista laesio contingit coram iudice a quo, quia coram eo debebat appellare, unde coram ipso restitutionem petere debet, de qua doctrina Bartoli vide Gregor. l. 1. verbo, delante, tit. 26. p. 3. Aufser. ad Capell. decif. 39. 1. Bellacomb. & Villalob. tom. . comm. opin. lib. 2. tit. 1. 2. n. 1. & 2. pag. 34. Rebus. tom 2. ad leges Gallie. tract. de restitu. in prefat. n. 6. Sfort. de integrum restitu. p. 2. q. 7. art. 1. n. 30. Ioan. Garc. d. num. 51. Cald. Pereira d. verbo, implorandum, r. 17.

De Alienatione iudicij mutandi causa facta.

TIT. XLII.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Bald. Panormit. Butr. Guillermo. Durand. in breviario aureo iuris Canonici, fol. 43. Petr. de Rauenna in compend. iuris Canon. Martin. Mehart. in epitome Decret. fol. 46. Dan. Venator in analysi methodica iuris Pontificis. pag. 149. Goffred. & Host. in summa huic tit. Alex. Cassan. & Anast. Germ. in paratus ad quinque libros Decretalium. Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. nonissimè Ioan. Honor. lib. 1. summa in decret. omnes sub hoc tit.

De materia huic tit. vide Adrian. Pulus. ad editum super hunc tit. Donel. comment. iuris Civilis. lib. 2. c. 3. Cujac. lib. 17. obser. 6. Guillermo. Durand. in speculo iuris lib. 4. lib. hoc tit.

S V M M A R I V M.

1. Rescripti vigore imperati contra alienantem conueniuntur is, in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij.
2. Alienans in fraudem causa iudicij mutandi tenetur actione in fultum ad interesse, & damna.
3. Alienans rem causa iudicij mutandi, & eam recuperans ante item motam, non incidit in editum tit. de alienatione, &c. idem in alienante rem, quam nondum tradidit, n. 4. & quando agitur actione personali, n. 5.
6. Callicitas in dubio non presumitur.

C A P. Ex parte. II. Greg. IX.

Clerici sub censuris prohibendi sunt ne accipiunt, vel emant quæstiones, & causas secularium, vt trahant seculares ad forum Ecclesiæ. Item cessiones, & emptiones litium legitime prohibentur in iure. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Host. Anch. Henric. Boich. Butr. Mant. Viu. in ratione primi libri iur. Pontificis. pag. 555. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 194. remissiù Ximen. in concord. p. 1. & 2. Probat.